

Motion till riksdagen 2009/10:Ju345

av **Andreas Norlén (m)**

Utbetalning av skadestånd till brottsoffer m.m.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Brottsoffermyndigheten bör vara skyldig att som brotts-skadeersättning utbetala sakprövade skadestånd för personskada och kränkning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att omedelbar utbetalning av skadestånd till brottsoffer bör övervägas.

Motivering

Vid olika tillfällen har det framförts kritik mot reglerna om brottskadeersättning. Jag menar att det krävs flera förändringar för att systemet med brotts-skadeersättning ska ta större hänsyn till brottsoffrens situation. Domstolens bedömning i skadestandsfrågan bör binda Brottsoffermyndigheten och det bör bli enklare för brottsoffren att få sin ersättning.

Brottsoffermyndigheten och skadestandsbeloppen

Om en person döms för brott kan vederbörande också dömas att betala skadestånd till brottsoffret. Om inte gärningsmannen kan betala kan brottsoffret vända sig till Brottsoffermyndigheten och begära att få brottskadeersättning därifrån istället för skadeståndet (i vart fall till den del skadeståndet avser personskada och kränkning; sakskada och ren förmögenhetsskada ersätts normalt inte av staten). Ett problem som uppmärksammats är att Brottsoffermyndigheten i vart femte fall betalar ut ett lägre belopp än domstolen har beslutat om.

Fel! Okänt namn på

I juni presenterade Polisförbundet en undersökning som visar att ungefär var fjärde polis blivit tilldömd skadestånd i form av kränkingsersättning efter att ha utsatts för hot, våld m.m. i tjänsten. Endast var tjugonde polis har dock fått kränkingsersättning från Brottsoffermyndigheten. Det tyder på att Brottsoffermyndighetens bedömning av vad en polis ska tåla i tjänsten skiljer sig från domstolarnas bedömning.

När en domstol tar ställning till hur stort ett skadestånd ska vara ska domstolen följa skadeståndslagen. Också Brottsoffermyndigheten ska vid sin bedömning tillämpa skadeståndslagen. Detta sker genom tolkning av bl.a. lagen, förarbetena och Högsta domstolens praxis. Eftersom det är fråga om tolkningar är det ofrånkomligt att det kan finnas olika uppfattningar. Det framstår inte som självklart att en ensam tjänsteman vid Brottsoffermyndigheten som inte haft direkt kontakt med inblandade parter har en bättre möjlighet att spegla gällande rätt än lagfarna domare och nämndemän i domstolen. Tvärtom. Om en domstol i sin dom har tagit ställning till vad som är ett rimligt skadestånd, bör därför Brottsoffermyndigheten vara skyldig att betala ut det beloppet.

Situationen blir dock annorlunda om brottsoffret begär ett visst skadestånd och gärningsmannen accepterar det beloppet. Då måste domstolen döma ut det medgivna beloppet utan att göra en egen värdering av om det är rimligt eller inte. För att inte systemet ska missbrukas – t ex genom att offer och gärningsman är i maskopi – kan det i sådana lägen vara motiverat att Brottsoffermyndigheten får göra en egen bedömning av vad som är en rimlig ersättning.

Regeringen har tillsatt en utredning som ska se över hela brottsskadelagen inklusive Brottsoffermyndighetens möjlighet att ”överpröva” domstolarnas domar, vilket är utmärkt. Det är angeläget att förändringar genomförs skyndsamt.

Omgående betalning av skadestånd

Det är vidare angeläget att brottsoffren får sin ersättning på ett så enkelt och snabbt sätt som möjligt. Brottsoffermyndighetens handläggningstider är inte anmärkningsvärt långa. Den genomsnittliga handläggningstiden uppgår till 2,5 månader. Det går vanligen fortast att få ersättning om gärningsmannen är och förblir okänd. Är gärningsmannen känd utbetalas vanligen ingen brottsskadeersättning förrän rättegången är avslutad och skadestandsfrågan avgjord genom lagakraftvunnen dom. Då måste brottsoffret först kräva gärningsmannen på beloppet men får automatiskt en fråga från Kronofogdemyndigheten om vederbörande vill ha hjälp att driva in skadeståndet. Endast om det kan konstateras att gärningsmannen inte kan betala kan det bli aktuellt för Brottsoffermyndigheten att betala brottsskadeersättning.

Regeringen har tillsatt en utredning som ska lämna förslag om hur man kan göra det enklare för gärningsmän som vill göra rätt för sig att betala utdömda skadestånd. Det är bra, men frågan är om ännu mer kan göras. I Norge betalar staten genast ut utdömda skadestånd till brottsoffret och kräver sedan

Fel! Okänt namn på

in pengarna från gärningsmannen. Jag menar att den modellen bör övervägas även i Sverige.

Justitieutskottet har vid flera tillfällen under 1990-talet behandlat motioner om förskottsbetalning av skadestånd till brottsoffer, men utskottet har avvisat förslagen av både principiella och ekonomiska skäl. Det förefaller dock som om det som då har diskuterats har varit att staten ska betala ut skadestånd i gärningsmannens ställe tämligen omgående efter brottet, vilket har kritiserats mot bakgrund av att utredningsmaterialet då är bristfälligt, att det riskerar att leda till ökade kostnader för staten och att det öppnar för felaktiga skadeståndskrav. Den kritiken är lätt att instämma i. Den ordning som jag menar bör övervägas bygger på att staten omgående efter en rättegång till brottsoffret betalar ut det skadestånd som domstolen har fastställt och därefter kräver gärningsmannen på skadeståndsbeloppet. Om domstolen inte har sakprövat skadeståndet måste Brottsoffermyndigheten självständigt pröva vilket belopp som rimligen bör betalas ut (jfr ovan).

Med en sådan ordning skulle statens kostnader i princip inte öka alls. Om gärningsmannen inte kan betala hade staten med dagens system betalat ut motsvarande belopp, men först efter att brottsoffret försökt kräva gärningsmannen på betalning och misslyckats. Med den föreslagna ordningen minskar brottsoffrets besvär till ett minimum.

Det som kan diskuteras är om staten bör betala ut varje del av skadeståndet (för personskada, sakskada, ren förmögenhetsskada och kränkning) eller enbart de delar som man idag kan erhålla brottsskadeersättning för (främst personskada och kränkning). Om man utökar antalet skadeståndstyper som staten ersätter ökar förstås statens kostnader. Detta bör studeras närmare.

Stockholm den 5 oktober 2009

Andreas Norlén (m)